

SHIKOJ.COM

KËNGA E PARË

Mbi të bardhët shemborj Turri i ashpër,
Kodrave përreth, flojt gjemborë,
l'ndetur nga dielli ua tundte tharrë në peshërim.
Mërgimtori qielli lart
iu shpallua në drithën e zënë,
poshtë dhe krau i kalbur me fushorë,
që për të janë brigje të vjetruara.
Lehtë ia puth dhimbjen e thellë
një gaz, si ai

ODISEU

(fragmente nga poema)

Më të lacin mendira e me zemër
që i laxe fluturonte drejt lindjes.
Në mas të kodrave ai
dalligët e Jonit, nga të cilat Veru
shpallur me ngjica dhe puth kolonë epone
me shprehje të gjera.

**E përktheu
nga italishtja**

KLARA KODRA

KËNGA E PARË

Mbi të bardhët shkëmbinj Turi heshtte.
Kodrave përreth, flokët gjëmborë,
t'ndezur nga dielli ua tundte fladi në perëndim.
Mërgimtari qielli lart
iu shpalos në dritën e zbehtë,
poshtë dhe Krati i kaltër mes fushave,
që për të janë brigje të vetmuara.
Lehtë ia puth dhimbjen e thellë
një gaz, si ai që shfaqet kur mendojnë
t'brengosurat zemra madhështinë e vet

Me të lartin mendim e me zemrën
që i hovte fluturonte drejt lindjes.
Në mes të kodrave ai pa
dallgët e Jonit, nga të cilat Veriu
mbarset me ngrica dhe puth kolonitë epirote
me flatrat e gjera.
«Andej është atdheu», tha, dhe sillte në mend
punët e njerëzve dhe zjarret e mbrëmjes,
shokët e dallgët e fatkeqësive që i ranë.
Andej kthjelltësia e qiellit asnjë zemre
s'i sjell gëzim. Ditën s'e rrok
as vështrimi i njeriut krenar.

Njerinë aq të bukur dhe me aq përgjërëm,
të nxjerrë në dritë nga gjysmëperëndi,
shigjeta e huaj e shtriu përdhe.

Zjarri i përuli pallatet e mëdha
dhe të bukurit tempuj, dyer të qiellit.

Veç ndonjë grua ikën. Përrenjtë e atdheut
sjell ndër mend. Foshnja në dorë
ngjan si vjollcë në të fishkur.

Nën pranga ndien peshën e fyerjeve
dhe më kot mendja i fluturon tek i shoqi
që aq e druanin dikur. U lye me gjak
shtëpia nën të huaj. E pse nga qielli
mbiu i lirë shpirti? Për këtë fat? –

KËNGA E DYTË

Prijësin plak¹⁾ e tret

dashuria e Atdheut me brengë të fortë.

«Bijë, më jep lahutën! Zemra më çahet.

Medet! Do t'i ikin ditët prindit!

Si një ëngjëll i lartë

në sjellje ngjante, me ëmbëlsi të tillë

që mendjes njerëzore ia çelte qiellin.

T'shkathtat gjymtyrë lehtas i vesh

një fund i kuq. Në ije e shtrëngon

një rryp i kaltër. Gjiri i plotë i hijeshon.

Syrin bojë qielli ia ndrin një flakëritje

që shpirtin krejt ta thith e fytyra e saj

dhe trëndafila dhe zambakë shkrin.

---

1) Prijësin plak Perlat, mbrojtësin e Stefigradit, që kish ikur në Itali.

Floku i artë i zgjidhur shkëlqen
mbi qafën borë dhe i shkujdesur varet
në mes, gërshet me fill të mëndafshtë i lidhur.
Ashtu në Tmol një të tillë hijeshi
bariut i shfaqin në enët e qumështit
lulet e verdha t'fushës plot aromë.
Me një harmoni notash që të këndell
ajo po vinte, lahutën merrte
nga muri e prindit ia jepte në dorë.
Pranë prindit qëndronte në një shtrat
dhe mbi bërrylin e butë e mbështetur
pushonte faqja mbi dorën si borë.
— Veç një, Skënderi i palodhur kurrë
qe për Epirin gjatë,
po e ndoqën vitet. Kështu bijtë e tu
të njomë do ishin, ah, medet, (Perlat*)
Po u zhdukën, ah, u zhdukën
Guma e Telemi, burbuqe në shpërthim.
Fenisie e mirë, çfarë hijesh të shtrenjta
t'u shfaqën që ti qan pa ngushëllim? —
Qetësohu,
zemrën ma shkrin, kë ke parë vallë?
«O bij'! Le t'flenë! Pse veten e mundon?
Ka shumë kohë që ata nuk janë gjallë!»
U zhduk Fenisja! Bijë, ti e kalove
detin me mua dhe mëma
u zhduk si hije e lehtë.

---

*) Perlatit i ishin vrarë bijtë në luftë. Gruaja, Fenisia, i kishte vdekur

Ku shkon? Qëndro! Këtu ke shoqe hirplot të thosha – e ati ka shumë miq e shokë, Zemra ime, Elodë, këtu qëndro, të thosha e të shtërngoja në krahë dhe me dorë t'i fshija lotët.

«Nënë! S'më dëgjon? Te kodra ti rri, babai ku është vallë? Jam vetëm, do them atëherë e duke rrahur plisat e kopshtit do t'kërkoj. Jam vetëm.

Më kanë lënë këtu pa baba!» Ishte fjala jote e helmuar.

Bija ime, në moshë të njomë je dhe të të le?

Jo, Elodë!

Ah, s'ka asgjë më njeriu që nuk ka atdhe!

Ku ka e brishta dikë që ta ndiejë?

Ja, të parët harron

e mjera gjindje aty ku mbërrin

në Italinë e gjerë, larg Shqipërisë.

Nën qiell të huaj vdekjen

do gjejë. Bijë e mjerë, kur muzgu zbret

do shkojë ta mbyllë derën e në çdo hije

do t'i ngjajë se sheh të prindit

faqen e zbehtë.

Me të dy duart mbulonte fytyrën

dhe klithte dhe si erë e rrëmbyer

vendin e la dhe atit i qëndronte

përballë: «E ardhmja të shuhej për fare

në zemër të njeriut se të brengosur

or' e çast s'do të shihja atëherë ty.

Si mëma do të rroj dhe unë. Le t'prehet

mendimi yt. Mëshirë për bijën tënde

që vetëm ty në jetë të ka mbështetje.»
Dhe e paduruar nga dora lahutën
ia merr e nga sytë në tërë fytyrën
një rrëke lotësh rrjedh e kulluar.
Dhe ja tek ndiejnë që po hapet dera
dhe krejt i ngjashëm në shtat me një hyjni
befas u del në sy një luftëtar.

...

...arriti

dhe derën ia çelën, të kthjelltit sy
nga lotët fshinte Eloḏa. Nga fytyra
e nga veshja Perlati e njohu
si bir të Epirit, të errtat mendime
iu zhdukën. U ngrit. «Pra, ra
gjindja jonë dhe ende jemi ne?»
I përgjigjej i bukur e i zyrtë:
«Zot, prapa meje shtrihej Kruja e trimat.
Krahët e stuhishëm, medet, s'janë më!»
Përplasi shuplakat plaku e vasha
sytë plot lot ktheu nga muri e dhembshuria
e përfshiu si vashë që natën bredh
dhe sjell ndër mend diellin e saj të bukur
që para dasmës ia pat rrëmbyer vdekja,
besën e fshehtë e t'ëmbelat premtime
e nëpër fije i ndrit si perlë loti.
Po hapte buzët plaku: «S'është dhimbja
që u jep prapë jetë hijeve të shtrenjta.
Cdo gjë mbaroi për ne, veç virtyti
s'u zhduk, e kemi ngushëllim
gjersa të ikim dhe ne nga kjo jetë».

Foli e qetësia ia zuri vendin dhimbjes,
pastaj e uli pranë Odiseun e sofrën
menjëherë e mbushi Eloda plot.
Dhe si i hoqi përkrenaren
e ari i flokëve i ndriu, vështrimit krenar,
fytyrës prej ëngjëlli
dhe fjalës plaku i rreptë ia njohu
prejardhjen e lartë. Eloda, që ia priste
përkrenaren me dorë, u skuq nga drojtja.
Në vështrim iu end një ngazëllim
si e florinjta rreze retë i çan
e si me lule kindet ua stolis.
Perlati, duke parë atë fytyrë
me admirim mes një grumbull kujtimesh
të ëmbla, kujtoi vitet e largëta.
Ja, pyllit gjethet ashtu ia përtërin
armikja e dimrit dhe pas një shiu
çelet krejt ajri, në mes barit del
e thjeshta vjollcë dhe aromën shpërndan.
Kujtimin ma sjell të prillit të qartë
që dashuria ma bënte të artë.

KËNGA E TRETË

E shtroi në çast sofrën vasha e urtë
dhe ajri i errët mbuloi
kubenë. Ashtu mbi Kanosë rrezja e kaltër
e Arturit ndrit e përmbi brigje
të Ofantit. Shkëlqente qielli i qetë
dhe veriu në gji të njerëzve zgjonte
mendimin e jetës dhe xhindet qiellore
zgjuan një tronditje. Ja, sytë i hedh
vasha në fytyrë të djaloshit
që e vështron. Nëpër deje u shkon
një dridhmë e butë. Te Vendi i lindjes
zemra e Perlatit rri. Kreshnikëve
u kujton të bëmat dhe pyet për fatin e tyre.
Në gji mbyt një psherëtimë. «Ku më çon?»
flet djali i hijshëm – aty ku derdh dielli
të njëjtat rreze lart përmbi pallate
e në të zbraztit tempuj nga ikën besimi
dhe gjaku i trimave, medet, u derdh kot.
Vdiq Skënderbeu dhe me vërshim më t'egër
u derdh Mahmudi që sa herë pat rënë.
Devetë e mbytën fushën. Flamuj e çadra
u shpalosën mbi kodra; krejt të zbehtë
mendueshëm rrinin pleqtë e vaji i rrjedh
në heshtje gruas që vështron kurorën

e nusërisë varur mbi krevat.
Të të gjallëve të paktë trimëria
vajtohet; ata s'e ndiejnë; në qoftë fat
le të mos vdesim pa luftë gjer në fund.
Prijs qe Golemi*). Ata luftuan në fushë
dhe vdekjeprurës u qe krahu. Me të rinjtë,
te bedenat qëndronin. Fitorja u kthye
nga ne. Armë të tjera sollën. Më kot,
se shpërndaheshin përballë trimave t'shquar.
Medet, ju ditë lavdie! Ç'pamje kobzezë
që lindi! Ja ku bredh tani vdekja
në udhë përmbi të gjallët e kapitur.
Aty një shpatë me tringëllimë të mbytur
mbi bedenat lëshohet e braktisur.
Këtu vjen gruaja dhe bashkëshortit të ri
ca ushqim i sjell. Foshnjen ka përbri
që derdh lot dhe vështron. Sa e kanë dashur!
I pa këto dhe ndjeu rrezikun
Golemi. Nata erdhi dhe u mblodhën qytetarët
në një këshill të përbashkët.
U ulën kreshnikët. Në dritë të hënës
u dukën fronat e zbrazët. Një dhimbje
e zyrtë pllakosi gjokset. Patën ndritur
një mijë, tash janë treqind. Boria më kot
thërret të zhdukurit dhe të heshturën dhimbje.
Djali i lartë, që ia ruajti
prindit të fuqishëm urtësinë mbretërore,
njerëzve trishtueshëm u flet:
Këtu gjindja jonë do të gjejë varrin?

---

*) Pal Golemi, trim legjendar i këngëve popullore arbëreshe:
Këtu jepet si vëlla i Moisi Golemit dhe baba i Odiseut.

Po ç'lavdi ka vallë
rinia? U shpërtheu në mes të zemërimit
si rreze trimëria, po vendi e koha
fitoren ia mohuan atij guximi.
S'është vepër e pëlqyer prej qiellit
të vështrosh etërit e përgjakur dhe të ndiesh
klithmat e nënës së shtrenjtë n'agoni.
Ngjanin rënkime të miqve besnikë
q'i thonë të vdekurit të fundmen lamtumirë,
kur zbret në gropën plot kafka, në harrim.
S'do qe larguar populli prej andej,
po ata trima që heshtin pa lot në sy
u thanë: «Ç'bëni? Ku është forca juaj?
Ikni, fatzinj! Po qëndroni?
Sheshet, kodrat e burimet e dashura
kurrë më nuk keni për t'i parë.
Po u rrënuar gjithçka, pse të qëndroni?
Ikni, fatzinj!» U shpërndanë. Një tmerr
i pakuptueshëm na pushtoi. Një erë
u ngrit, gjëmoi bubullima e të përflakura
u zbuluan luginat e kreshtat. Ngadalë
një kometë vërshëlleu. Poshtë lagjet
e Krujës digjen, digjen çatitë. U err
prapë ajri, mbi mal
kindet e verdha shtrin dita. Te muri
hordhitë i çon Mateti. E zyrtë mes tymit
po zbret dita e re e kulluar.
Ne luftuam me shpata, përtokë shtrirë
dergjet armiku. Mbi mure pak ushqim
popullit iu nda e jehoi një këngë gëzimi.
Me një shenjë të Golemit u derdh rinia.
Vendet i ruajtën gratë. Ecëm përpara

në heshtje. Na pushtoi një brengë,
kur pamë në rrugë orenditë e shpërndara
dhe bashkë me to ikonat luleveshur.
Përkulte mbrëmja përmbi tokë kryet
e stolisur me vjollca dhe errësonte
çdo gjë përreth me një zymtësi të hidhur.
Në qiellin e Krujës të ndritshmit yje
i vështruam për të fundit herë
dhe në heshtje gratë në vaj qenë shkrirë.
Tani lajmëtarët e gjumit të qetë,
lodhja dhe paqja, të egërsuarin vrull
e shuanin mes vegimesh të çuditshme.
Pranë armëve hovi rinor
pushton popullin e lodhur nga varganet,
mbeturinat e fundit të qytetit që vdes.
Veç me ta u nis mbreti i ri. Gratë
i shkulnin flokët e plot dhembshuri
i kthenin sytë nga shkëmbinjtë e shtrenjtë,
që nesër do t'i shohin të braktisura,
shtëpitë e për to askush s'do kujdeset.
Shoqet do t'i thërrasin. Të brengosura
me bijtë pranë në vise t'huaja do shkojnë.
Dhe pranë gjirit i shtrëngonin foshnjat.
U nisëm e zemra nuk ma ndieu dot
të fundmin amanet t'Golemit q'e desha
aq shumë e pak ma njohu ndjenjën birnore.
Pa u vënë re kaluam të armikut radhë
dhe shumë ditë qenë që agimi
brigjet e Jonit na shndrronte n'ar.
Atje punuam si e donte çasti
dhe, ja, mbi breg, anijet e ndërtuara
më në fund nxinin ndër tmerret e natës.

Brigjet amtare mendime
 t'ëmbra e të egra më zgjuan në gji
 dhe Aleksit*) i thashë të rënda fjalë.
 (i lartë qe ai, i çiltër në veprime.
 Ne patëm lindur të donim shoku-shokun
 dhe të krenohemi me atë dashuri).
 «Ku janë festat e atdheut? E frymën
 e lindjes sate të bukur kush na e çon?
 Ku është dielli i Krujës në fushat latine?
 Dhe s'do quhet kurrë më, kurrë më i gjallë
 atdheu ynë? E ne rrojmë e një dorë
 e pabesë mbretit hirin t'ia shpërndajë?
 O turp! Hijet e trimave ç'do thonë?
 Po t'atdheut mure? Ah! Mos rrofsha më
 në qenka e thënë nderi t'më errësohet.
 Pranë nderit eja, o zemër, me mua rri.
 S'do e dijë bota? T'jemi të lartë vetë!
 Ç'duam më? Mendja e huaj s'të mbështet.
 – Ti kthehesh? Ati vallë ç'do të thotë,
 në iu shoftë fisi? E ti do ta vështrosh
 atë fatzi t'brengosur? Oh, kreshnikët!...
 – O bir i Aleksit, sytë e babait tënd
 në luftë qenë vetëtima dhe kur gjoksin
 Alketima ia lidhte nuk vajtonte.
 U skuq flakë në fytyrë dhe i zemëruar
 më pa djaloshi tek po largohej,
 duke më lënë me dhimbje e dashuri.
 «Zemrën e ka të madhe... Sa më donte!
 Mosmirënjohës! Po tash? Veç atë kisha,
 tani që e humbas do të jem i qetë».

*) Shoku i ngushtë i Odiseut

Dhe duke u zhytur në një mijë brenga
«Pse rroj më? – mendova. – Në atdhe
të rend, dhe mua le të më marrë vdekja.»

.....

U nisa me vetvete i zemëruar
dhe ikën shumë ditë gjersa në të ngrysur
njoha fushën që ngrihet valë-valë
dhe pashë bregun ku fle nëna ime.
Një re ngrihet, herë e kaltër, herë e zezë.
Dhe veli i natës i lagur me shi
po erret dhe ndër brinjët e shkëmbinjve
po fluturojnë thërrmija cingërime.
Dhe ja së largu ujqit ulërijnë
me zë të mbytur e nën këmbë maja
u tund, u drodhën lisat e greminat
buçitën dhe roja edhe dyert
e Krujës, duke u përmbysur përdhe,
u shembën me gjëmë që hakmarrjen e fundit
do zgjojë mbi botë duke shkrepëtirë.
Me shkretimë pa fund, nga jashtë shpërthyen
topa t'përflakur që duke gjëmuar
në mes reve të ndezura buçitën.
Ashtu si zjarri dheut ia kafshon gjirin.
në udhë, që ndeshet me përrenjtë nëntokësorë,
ajri i rralluar dendësohet e del
me buçimë dhe shemb vendet më të largëta
duke fryrë gropën e zmadhuar.
Qe dita e atdheut. A humbëm të gjithë vallë?
Dhe rendja tatëpjetë malit të shembur
po, medet, o vise t'atdheut, medet!

Më rrallë ndiheshin drithmat. Me plot tmerr
ngadalë një buçimë tundte herë pas here
me fishkëllimë të gjatë ajrin e heshtur.
N' at' kohë brenda çaja. U gris manteli
i stuhisë dhe hëna e përzhitur
e zbardhi tokën. Një rreze e thyer
në fluturuesen re të errët
nga floku i agimit dilte
dhe me refleks të zymtë në pellgun e gjakut
dhe në fytyrat e vdekura zbehej
para këmbëve të mia. U drodha i tëri
se rendja nëpër shtigje me kufoma.
U zbulua tempulli. Nga Akuila një zë
shpirtin ma preku: O ti fatzezë
gjini njerëzore, ndeshesh me vetveten
e egër, pa qëllim gjersa gjen vdekjen.
Mbase mallkon tani zemërimin tënd
hije e egërsuar e Matetit. Ti fluturove
në natën e shekujve dhe të vrau një qenie
si ti. Ti s'ngushëllohesh e as unë s'qesh.
«Jam njeriu i gjakut». Që nga zëri
Golemin njoha, renda dhe më pa.
(Qe i plagosur në grykë, të zbehta
i kishte faqet, përkrenaren të thyer,
gjoksin t'përgjakur kish e prapë trimi
rënkim nuk nxirrte). «Gjallë je ti, Aleks?*)
Larg shko, armiku ra. Tanët arrij,
Odiseun paç vëlla!». E ktheja fytyrën
mënjatë dhe mbuloja sytë

---

*) Në fillim i ati i Odiseut e kujton djalin si shokun e tij, Aleksin,
kur e njeh e porositi edhe një herë të largohet.

me klithmë të fuqishme. «O ti birl
Ç'të bëra unë? Pse bregun e huaj
do që të prek me brengë? I thatë qerpiku
i atit qe. E pra ty më kot
do të t'kërkoj në të largëtin mërgim.
Nisu. Djali i Skënderit larg
shkon dhe ai nga ky breg. Qielli
ndihmoftë atë dhe Shqipërinë!» Dorës
më shtrinte e binte. Kur të akulluar
e pashë pran' meje u shndërrova në mermer.
Mendimi i zgjidhur veten më nuk shihte,
si një tis ma vesh shpirtin; u ënda pa mënd
në vise të panjohura. I humbur udhët
përshkoja me qetësi-llahtarë në fytyrë.
Po papritur në këmbët më ra
një pendë e kaltër dhe erdha në vete.
Ku jam s'e di. Me shpata të copëtuara,
me përkrenare, mburoje dhe trupa
udha është plot dhe një luftëtar
mbi një kodër kufomash sikur fle.
O zemra ime e zbrazët tanimë!
Aleksi qe. Pse po ia ndjek gjurmët dhimbjes?
Me babanë tok varrosa shokun. Desha
të pres të vinte turmë e re të shembte
fushën e lashtë të vdekjes. Doja të vdisja,
Doja të merrja fund në luftë me armikun.
Tani mbi amtaren çati kishin zbritur
hijet e njohura dhe unë i kapitur
mbi pragun e shkretuar isha ulur.
Nga dielli ndezur brenda vareshin gjethet
e lulet që dikur e mbushnin ajrin
me aromë e shpirtit i zgjonin dëshirë

të shkrihej dhe ai me atë lumturi.
Dhe dhimbja seç më derdhej në psherëtimë:
«O babë! O shok! O vatra ime e shtrenjtë!
Për fare ju humba. Mos qe vallë një krim
q'ju desha juve? Ah! Pse vallë dritën
unë pashë të ditës? Në qetësinë pa fund
të hiçit flija edhe ti më zgjove,
o qënie e lartë, mes popullit tënd t'burgosur.
Të paktën shihmë nëse vallë më ke parë
se nuk të shoh tashmë ndër sende të tjera
që zgjojnë shpresë a frikë, s'po të gjej.»
Endesha në atë mendim dhe ja tiparet
e sendeve vagëlloheshin e një qetësi
më shuante ndjenjat e trazuara.
Dhe i lehtë tek unë mbi flladin e qetë
Aleksi*) vinte. Më shihte, të njomur
e kish qerpikun nga një lot i fshehtë.
«I mjeri ti! Po fle? Mos e ke pranë
Aleksin? S'kthehet më ai e asnjeri
si ai s'të do; se ai të pat dashur
aq shumë! Shpëto veten! Pse e mundon
Golemin? Ai ty të përgjërohet
për dashurinë atërore, shqetësim
veç për ty ka nën tokë. Mosmirënjohës
mos ji ndaj tij. Ja e shoh tek po niset
nëna ime dhe zemrën ka te djali,
edhe lotët asaj kush ia ter vallë?»
Dhe qau e u zhduk. «O hije të të mive,
pse më lëndoni? Për një qëllim të lartë
po ju bindem». E u nisa. O perëndi!

---

*) Hija e shokut i thotë Odiseut të shpëtojë veten.

Dhe nënë e tij kish vdekur. Tani gjëmbat
çelin n'atdhenë e djegur dhe veç unë
në truall të huaj iki pa njeri.
Këtu heshti e, nga dhimbja e tij i prekur,
Perlati qau dhe me ligjërim të ëmbël
e qetësoi. «Jo gjatë do gëzojë
(thosh ai) gjindja e poshtër
dhe as zemërim i qiellit s'është ky,
nëse dhimbjes sonë me dritë aq të bukur
lavdia i qeshi dhe shkëlqeu i tërë
në ballë të bijve shpirti i të parëve.
Leri me ne brengat e qetësohu».
Kodrat i mbulon vesa. Barëra t'buta
shfletohen e qeshin; kallinj të e gjerë
sofatin e prarojnë dhe të rëndat vile.
me hijeshi Polinin seç e veshin
dhe kolonia e re fle dhe harron
lavdinë e vjetër. Lumenjtë amtarë
dhe gjindja përtërihet,
pa e ditur të shkuarën dhe e panjohur
e kalon jetën. O! Kur vallë do të tundë
një fllad nga Epiri ato kodra
e do të zgjojë bijtë e vërtetë?
Për krutanin luftëtar
e shtroi Eloda me t'linjta e me purpur
krevatin.
Gjatë ndenji zgjuar me një shqotë të ëmbël
në gji. Odiseu e mendonte namin e ndritur
të të zot të shtëpisë e hirin e vashës,
gjersa qetësia shtriu hijen që shuan
afshin e të mëdhenjve e shpresën e të mjerëve.

KËNGA E KATËRT

Në mes të llambave të shkëlqyeshme hëna
me vijë të artë ajrin çante e buzë përrenjve,
që ua zbulon Specani valën, kapte
ullinjtë nëpër degët e të cilëve
një zhuzhitje insektesh s'kish pushim.
Po gaz i errët i natës s'harmonishme
s'guxon t'ia marrë trimit t'Sfetigradit
të pushimit harrimin q'ia veshi shqisat,
po me limfën e gjallë fluturon
shpirti i qetësuar si një që dëgjon
vëmendshëm ca tregime dhe papritur
e zgjon nga qetësia një i hidhur mendim.
I ngjante se në ajër fluturonte
mbi të reja qytete ku një i ri qiell
shndriste nga lindja gjer në perëndim
dhe zakonet e shtëpitë e pa asnjë vel
madje mendimet shihte ai e kuptonte
si e bëjnë ata jetën të shumëllojshme.
Të qartë vështrimin ia bënte flladi
kështu që ai mund të shihte përreth
lumenj e fusha e shpate të thepisur.
Dhe atje ku është fryma e akullt e veriut,
që fushat zhvesh e njerëzit plogështon,
fantazma t'errta para syve iu shfaqën.

Qenë ato hije që e kanë të shuar
çdo frymë kombëtare në fytyrë
dhe kurrë s'kënaqen me gjënë e lakmuar.
Mjegulla e helmët shpirtrat i përplas
dhe midis tyre zemërimin nxit.

Ah, qielli atyre çdo mirësi u ka marrë.
Endet tradhtia dhe zemërimi djeg
ndër gjokse dhe një tym i zi ngrihet
herë pas here nga ato zjarre e nxin,

.....
Sytë Perlati te një kodër çoi
ku e rrethuar nga ullinj e nga burime
një shatore ngrihej plot hijeshi.

II

S'e njihte atë Perlati, Të përgjumura
trajtat e hijshme një zemër pa shpresë
mbyllin. O Astir! Për vëllezërit e tu të shuar
vashat turke nuk qajnë. Ora e 'yndit
trimërisë sate i erdh. Rënkim i luftës
s'po i shpërthen nga buza kundërshtarit
në betejë. Tani ty toka e huaj
në gji të mban e mbi ëndrrat e lavdisë
mendimi të endet i trishtueshëm.

O lum ai në prill të jetës! Krijues
i bëmave t'larta në gjoksin bujar
shpërthente i lashti zemërim përvëlues.
Prej Krujës zbriste i stuhishëm

mbi Kidn' e shtypur e s'linte pa marrë hak
për vuajtjet ndonëse fëmijë i njomë,
Si vdekja mbi armiqtë hidhej e mbi fyerjen
e atdheut vajtonte dhe tërë zjarr
tri herë lëshoi kushtrimin' e luftës.
As për çlodhje nuk zgjidhte përkrenaren,
po i egërsuar në mes të goditjeve
te muri mbështetej dhe në shtëpi
hynte përmes një udhe me kufoma.
Dhe ashtu si errësirën e shkriu dielli
para lavdisë së shtangur ai arriti,
mu aty ku ish Mbreti i dëshiruar.
I madhi u çudit, fytyrën zjarr
ia dhuroi dhe zemrën ia qetësonte
me gaz mendimi për një hero të ardhshëm.
Kush ia rrëmbeu atdheut atë guxim?
Cila i buzëqeshi kur gjithçka
digjej e sytë nënave i thërriste?
O Auletë! O Auletë! Mbreti vdiq! Mbajnë zi
në Kidnë hijet e prindi arratiset
e pranë ty të do. Kush e lë
të lutet prindin plak, pa u brengosur?
Ikje e mbaje mendimin
se edhe ajri i druhet Astirit tënd
dhe që, me veten i zemëruar, krenari
endet me dashurinë tënde e premtimet
që vajton kot, pse Jurica* s'deshi.
Në dimër iku ajo. Bletët shkundi
një fllad i lehtë mbi lulet dhe i çon
në ajër, tufa-tufa i mbledh

---

*) I ati i vajzës

dhe prapa saj prek rërën latine
Astiri e shkon aty ku është Jurica.
Mes qiellit dielli mbushte luginat.
O pinjoll i mbretit, — tha ai —
ja mburoja (e në këmbë ia hedh), Ajo ishte e kotë,
për pinjojtë e Kidnës të shpërndarë.
Ti e di që i takonte dora ime
motrës së zemrës sime. Vajzën tënde
kush do ma marrë?» E s'qau më kot.
E mori Auletën. Rrushi i përflakur,
i varur përmbi hirin e Juricës,
i ftonte për psherëtimë.
Ai vinte me nusen e përlotur,
linte shokët e arratisë e shkonte
ku qenë pemët e vetmuara.
E shihte Perlati. Të errtat brigje
shtriheshin rreth. Mbi tokë
jeta pushonte e kodrat dremitnin.
Nën të mëndafshtën shatore ai fle
e një llambë me natën lufton.
Mbi fytyrën ku enden kujtimet
e hidhura, ëmbël Auleta vigjëlon.
Te përkrenarja sheh një foshnjë,
kapej atje, i dridhet një buzëqeshje.
E sheh, e puth dhe synë e ndezur
drejton te yjet e psherëtin e tërë lot
e shtrin trupin nga lodhja të sfilitur.
Plaku thotë në ekstazë: Ç'është lavdia
e vdekshme, nëse i forti gjen përkujdesje
te ti, o grua e hijshme!»

«Kush vjen në natën e errët? Të ëmbël
e ka qerpikun e fjalëzën e butë.

Me hijeshinë i rrëmbën të gjithë.

Kush vjen? S'është kodra e Krujës kjo.

Pse ul sytë, o Perlat, e të dhëmb zemra?

Më nuk jehon buçima e luftës,

Kaloi mjaft kohë që kur ia rrëmbeu Golemi

zemrën Daidës...

...Ty gjoksin ta zbuti

dashuria e Fenisies. Si hije

veç Daida të vjen? Ia ndien të lartën

hijeshi të buzëqeshjes? Dorën borë

drejt perëndimit shtriu e nisi

të flasë dhe e bëri të ndiej' gaz e nderim.

Ngriti sytë e pa një diell të ri,

të reja brigje dhe Elodën e shtrenjtë

më të ndritur në fytyrë se çdo grua.

Nga shkëmbi i lindjes pa e me sy ngulur

plaku gëzonte. E menduar

pranë një varri

Astronomija*) qëndroi. «Nënë e nderuar»,

ku janë ditët e dashurisë?

Fëmijët ti s'i sheh mes trëndafilave

të kopshtit, as gëzon një shok të hirshëm

si perëndi». E zambakët e flokëve shkundte

edhe thërriste: «Lamtumirë!»

Papritur, flladi i freskët

tundi pyllin dhe gruaja tha:

*) Llagap tjetër i Daidës, nënës së Odiseut

«Nga vjen tingulli latin i gëzueshëm?
Ju falem, miq! Ju që ju ndriti fati
dhe hapët mikpritës kopshtin që e lëmon
flladi pjellor dhe ju që fatn' e hidhur
qetësuat në hijen ku pushoi vaji.
E do të vijë një ditë që nga ajo kodër
dikush mendimit do t'ia hapë fletët
dhe nga atdheu i lashtë ta drejtojë.»
Heshti e po mendonte për ligjin
që të mëdhenjve u shkakton brengë të madhe.
Dhe u zhduk në mjegullën e kaltër.
U zgjua trimi e kujtonte natën e errët
dhe i butë një zë n'ajër i jehoi.
Kështu një ëngjëll foshnjes i kthen gjumin
që bufi ia prishi. Eloda po këndonte,
në gji i luante flladi, i ndriste agimi.
«A ka fund dashuria jote, zot? Lum ai
q'ë ke në kujdes...
Ti zemrat ndez e u fal mirësinë tënde,
largësitë zhduk e njeriun që të lutet
me një dritë të pashpresuar rrezaton».
Me fytyrën që i ndriste rendi jashtë
mes bimësh të livadhit që nën fllad
përthyejnë diellin që në to prarohet.
Në brigje të gjelbra mes gurësh t'lëmuar
vrapojnë ujërat. Perlati,
që natës italiane për herë të parë
ia thithi frymën këndeje,.....
Për vëllezërit
dhe për betejat e moshën e njomë
i fliste e për dashurinë e nënës.
Asaj i endej një nënqeshje në buzë

«A do shkojmë ne vallë (thoshte)
aty ku është nëna?» Me një puthje
ai e qetësonte e faqen një lot
ia njomte. Qielli lart gëzonte
me fllade më të ëmbla se këtë çast.

IV

Me njëqind lule bënte një vel
me ngjyra t'bukura e freskia e jetës
rridhte aty e ngricën e shkrinte.
Trimi i këputi e thuri një kurorë
hijeshplotë, vesënjomur e t'dlirë,
ku derdhte aromë zambaku e trëndafili.
Hijet e zynta të natës mendonte
dhe Auletën e bukur plot me dashuri.
Që në agim
Odiseu zgjuar ndiente në shpirt luftë:
«Pa dashuri a ka jetë?» E te zemra e vrarë
një shpresë i ndizej për një t'ardhme t're
me bijën e Perlatit, po menjëherë
qortonte për guximin shpirtin e vet.
Ki më tepër besim, o trim, se fati
s'e vë shpërblimin më lart se virtyti.
Në dorë të vet mban dorën e Elodës.
Në mërgim
i kanë ata zemrat dhe një mendim
rron në dy gjokset. «O ti që brengën
qetëson, — këndoi Perlati, — veç për ty,
mbi vogëlsinë tonë, vitet shndrisin.
Dridhen botët, sa hedh ti një vështrim!»